

δμιλοῦν καὶ πράττουσιν ὁλίγα, καὶ τέχναι γίνονται κερψαί, ἢ ἐπιστήμη κοινὴ καὶ δημόδης, ἢ πολυτέλεια ἐφήμερος καὶ μικροπρεπής, οἱ τρόποι ἀγενεῖς καὶ κοινοί· τότε εἶναι τις ἀνεξίτητος ἐξ ἀδιαφορίας, φιλόανθρωπος ἐκ μαλακότητος, εἰρηνικὸς ἐκ φιλησυχίας· ζητεῖ μᾶλλον τὴν ἀσφάλειαν ἢ τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τιμὴν, καὶ πρὸ πάντων τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ ἀσφάλειαν· προτιμᾷ ἀθλίως νὰ ἔρπη· ἔχει ν' ἀποθάνῃ ἐνδόξως. Τὰ πάντα σμικρύνονται, ὁ δὲ κόσμος, χαρακτήρων ἐστερημένος μεγάλων, πῶμα εἶναι ἔχνη σῶζον ζωῆς, καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ τὰς εὐγενεῖς του πρὸς τὸ ἄπειρον τάσεις ἀπολέσαν καὶ τὴν ἰσχύν τὴν συνιστῶσαν τὴν ὑπαρξίν, οἴκτον καὶ ἀγρίαν ἐμπνέει. Τοιαύτη ἡ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κόσμου κατάσταση κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πέμπτης Μ. Χ. ἐκατοναετηρίδος. Ἄνεφάνθησαν δ' οἱ κατακτηταί, αἱ τοῦ θεοῦ μάστιγες, τὸ κακὸν θέλοντες καὶ τὴν δούλωσιν πάντων, ἀλλ' ἠξέφροντες τί ἤθελαν προσβαλλόντες τὸν πολιτισμὸν μετὰ τοῦ πλοῦτου αὐτοῦ, καὶ μετὰ σιδήρας διώξαντες βράδου τοὺς διεσθαρμένους λαοὺς, εὐκόλως ὑπερνήκησαν τὴν ἐξηχραιωμένην γενεάν, οἱ δὲ μεταγενέστεροι φρίκην μὲν πρὸς τοὺς τυράννους ἠσθάνθησαν, οἴκτον δὲ ἔχει πρὸς τὰ θύματα, δικαίως.

Ὅπως μεγάλη μεταξὺ τῶν αἰώνων διαφορά! ποτὲ μὲν καμπληθεῖς παρουσιάζονται μεγάλοι χαρακτήρες, καὶ εἰς ὅλους τοῦ συγχρόνου των δίδουσι δραστηριότητα καὶ ὕψος, ποτὲ δὲ σπάνιοι εἶνε τοσοῦτον, ὥστε ὁ αἰὼν ἅπας εἰς ἐξουδένωσιν πίπτει.

Ἦθελ προέρχεται τὸ φαινόμενον τοῦτο; νὰ αἰτιωθῶμεν τὴν φύσιν; εἶνε ἄραγε κατ' ἐποχὰς γονιμότερα καὶ δραστηκότερα, ἢ, τῶν μεγάλων χαρακτήρων τὰ σπέρματα, ἐπίσης κατὰ τοὺς αἰῶνας διανεμημένα, πνίγονται πολλάκις ἀγνωστα, ἐλλείπει τῶν τῆς ἀναπτύξεώς των συνθηκῶν;

Ἐπειδὴ τὸ τοῦ χαρακτήρος μεγαλεῖον ἐκ δύο συνίσταται στοιχείων, τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως, καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς θελήσεως τῶν ἰδεῶν κράτους, συνυποθέτει ὕψος ψυχῆς καὶ δύναμιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ἄγρια ἔθνη, γωνιρίζουσι μόνον τῶν ἀναγκῶν τὴν ἐνέργειαν καὶ τῶν ὀργάνων τὴν ῥώμην, τὰ δὲ βάρβαρα τῶν παθῶν μόνον τὴν ἰσχύν, ἀμφοτέρω ὑπὸ ἐξωτερικῶν κινούμενα ἐντυπώσεων, καὶ ἐν τῇ ὕλῃ περιτελιγμένα τοσοῦτον, ὥστε εἰς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν, δὲν ὑφῄενται· καθ' ἣν δ' ἐποχὴν αἱ τῶν τεχνῶν πρόοδοι ἐπενέγκωσι τὰς τῆς πολυτελείας, καὶ αὕτη τὰς ψυχὰς ἐκηλύνη, ἢ θέλησις ἀμβλύνεται, ἐλλείπει τὸ ἀναγκαῖον πρὸς σύλληψιν τῶν ἰδεῶν ὕψος, καὶ μάλιστα ἢ πρὸς ἐκτέλεσιν δύναμις. Τὰ δύο ἄρα ταυτίζονται, καὶ ὁ ἀνώτατος τοῦ πολιτισμοῦ βαθμὸς φέρει οἷα ἀποτελέσματα κ' ἢ παντελῆς πολιτισμοῦ ἐλλείψει· εὐχερέστους ἐντυπώσεις ζητεῖ τις μόνον, καὶ ἐπανατίθεται ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν τὴν κηδεμονίαν· παύουν οἱ μεγάλοι χαρακτήρες.

Εἰς τὸν ὑπὸ τῶν πολιτικῶν κοινωνικῶν διατρεχόμενον κύκλον καταλληλότατος πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν μεγάλων χαρακτήρων χρόνος εἶναι ὁ τῆς βαρβαρότητας καὶ τῆς καλλιστηρμένης διασθορᾶς ἐπίσης ἀπέχων. Τὰ ἔθνη, εθίζοντα εἰς τὴν ἐνδοσίαν τὴν ἀνθησίαν καὶ τὴν ὀριμότητα περιόδου, ἀποδέχονται τὰς διανοητικὰς ἰδέας, διατίθενται εἰς ἐνθουσιασμὸν καὶ θυσίας, ἐννοοῦσι τὴν ἰσχύν καὶ εὐστάθειαν.

Εὐχομαι τέλος, καθὼς οἱ βοτανικοὶ τάττουσι κατ' οἰκογενεῖας τὰ φυτὰ, καὶ καθὼς ὁ ἐνδοξος Ὑμβόλδος εἰς τι ἀγγλίνου δοκίμιον συνῆψεν αὐτὰ κατὰ τὸ ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰ τοπία δίδόμενον χροῖμα, καὶ τὴν

φυσιογνωμίαν, τῶν νὰ γραφῆ καὶ τῶν μεγάλων χαρακτήρων ἢ ἱστορία, συναπτομένων κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ βίου των ἐκτελεσθεῖσαν κυρίαν αὐτῶν ἰδέαν.

Ἡ Πατρις, ἡ ἐλευθερία, ἡ θρησκεία, ἡ ἐπιστήμη θέλει ἐκάστη τοὺς ἥρώας τῆς ἀθροίσει περὶ τὴν ἰδίαν αὐτῆς σημαίαν· καὶ τῶν ἥρώων τὰ στίση, κατ' ἰσχύν θελήσεως παράλληλα, θέλουν δειξέει ὡς ἐκ τῶν διαφορῶν σκοπῶν τῶν γενναίων παθῶν των, ποικίλους τρόπους, χαρακτήρας, καὶ σχήματα· οἱ αἰῶνες καὶ τὰ ἔθνη περὶ τὰς ἐνδόξους σημαίας θέλουν συνενωθῆ. Ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Σουλῶ, ὁ Φωκίων καὶ ὁ Βαρνεσελδότης, ὁ Ἐπαμινώνας, ὁ Ρούτερ καὶ ὁ Σουερίν, ὁ Ἀννίβας καὶ ὁ Ῥηγγύλος, ὁ τῆς Ῥωσσίας πλάστης Πέτρος, καὶ ὁ Β. Φριδερίκος θέλουσι φανῆ ὑπὲρ πατρίδος ζῶντες καὶ ἀποθνήσκοντες.

Ἡ ἐλευθερία θέλει παρατάξει τὸν Ἀριόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, τὸν Κάσιον, τὸν Βρούτον καὶ τὸν Γουλιέλμον Τέλλον, τοὺς Γράκχους, καὶ τὸν Ἰωάννην Οὐίττ, καὶ τὸν Ἀλγερινάου Σιδνέυ, τὸν Ἀρμήνιον καὶ τὸν Σάξωνον Μαυρίκιον, τὸν Σερτόριον καὶ τὸν Κολιγνὸν, τὸν Μιθριδάτην καὶ τὸν Γ. Γουλιέλμον.

Ἡ θρησκεία θέλει ἐνώσει τοὺς διὰ τοῦ νοδὸς ἢ διὰ τοῦ στήθους ὑπερμαχήσαντας. (4)

Λατρευταί τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀληθείας, ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Φενελὼν, ὁ Ζήνων καὶ ὁ Πασχάλιος, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Μαλεβράγγιον, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Λευεντιῖος καὶ ὁ Κάντιος, ὁ Γαλιλαῖος καὶ ὁ Νεύθων διὰ μυστικῆς ἑλξεως θέλουν εὑρεῖ ἀλλήλους.

Ὁ Τάσος καὶ ὁ Πουσσίν, ὁ Δάντης καὶ ὁ Μίλτων, ὁ Ὀμηρος καὶ ὁ Βιργίλιος, ὁ Αἰσχύλος καὶ ὁ Σακεσπῆρος, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Γαίτης, ὁ Πίνδαρος, ὁ Κλόποστοκ, καὶ ὁ Γράυ, θέλουν ἐπὶ τῆς ἰδανικῆς τέχνης προσηλῶνει τὰ βλέμματά των γαληνιά, ἢ συμπαθῆ καὶ διάπυρα.

Ὅποια ἐξαισία συνένωσις! ὅπως μεγάλη παραλληλισμῶν πηγῆ! ὅποια τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας ἀνέγερσις! ὅπως ἐνθουσιαστικὸν δι' ὑγιεῖς ψυχὰς θέαμα! τὸ ἔργον μεγαλοπρεπὲς καὶ δεῖνόν, ἀλλ' ἐλλείπει ἐντελοῦς ἐπιτυχίας, ὁ ἐπιχειρήσων θέλει τοῦλάχιστον ἔχει τὴν παρηγορίαν τοῦ ζῆν μετὰ τοῦ ἀνθους τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ μέγας γίνει διὰ τῆς τῶν μεγάλων χαρακτήρων τῆς ἀνθρωπότητος σχέσεως αὐτοῦ.

Θ.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΙΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Εἰς παλινοῦς φίλος.

Ἐκτασις. — Ὁ χαλδῆς διάβολος. — Ὁ θῆλος τοῦ οὐρανοῦ. — Τὸ διάστημα. — Ὁ αἰθῆρ. — Ἡ ἑλξίς. — Ἡ κεντροφύς δύναμις.

Ἐκαθήμεν εἰς τὸ παράθυρόν μου ἀκούων τὸ μελωδικὸν ἄσμα ἀηδόνος, ἣτις εἶχε πῆξῃ τὴν φωνεάν τῆς εἰς πλησιόχωρον κήπον· ἢ νῦξ ἦν τερπινοτάτη

(4) Ὁ Συγγραφεὺς, καθ' ὃ διαμαρτυρούμενος, ἀναφέρει ἐδῶ τὸν Ἅγιον Ἀλγουστίνον, τὸν Λαυθῆρον, τὸν Γουστᾶνον Ἀδελφον τὸν Καθβίνον, καὶ Γουλιέλμον τὸν Σιωπλὸν καὶ τὸν Δούκα τοῦ Ῥοχᾶν κλ. ἡμεῖς, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως συμπεριλαμβανομένης, ἔχομεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοὺς εἰς ἅπαντας γνωστοὺς ἁγίους πατέρας, κληρικοὺς, μάρτυρας, κλητῆριασμένους αυτοκράτορας, συντελεστικότερον ἄγωνισαμένους ὑπὲρ τῆς καὶ ἐθνικῆς τοῦς πιστοὺς μέχρι τοῦδε σωστικῆς θρησκείας ἡμῶν. Σ. Μ.

καὶ ὁ θόλος τοῦ οὐρανοῦ ἐσπινθηροβόλει διὰ χιλίων ποικιλοχρῶν πυρῶν· ἔχων δὲ ἐγὼ τοὺς δύο ἀγκῶνας ἐπὶ τοῦ παραθύρου καὶ τὸν πώγωνά εἰς τὰς χεῖράς μου, ἠκραζόμην τὴν ἀρθρόνα . . . ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἄλλη τις ὑψηλοτέρας φύσεως ἀρμονία ἐκυρίευσε βαθμηδὸν τὴν ψυχὴν μου. Ἔπεσα εἰς ἐκείνην τὴν θελητικὴν μελέτην ἣν γνωρίζετε βεβαίως ἂν εὐρέθητε ποτὲ ἐδοιοπορῶντες δι' αἰθρίας καὶ ἀστεροφεγγαῶς νυκτός· ἔπαυσα τοῦ νὰ ἀκούω τὸ μελωδικὸν πτηνὸν, τὸ μόνον ταράττον τὴν σιωπὴν τῆς μονώσεώς μου, καὶ τὸ πνεῦμά μου ἀνετινάχθη εἰς τὸ ἄπειρον τῶν οὐρανῶν· πότε ὡς ὁ Μικρομέγας, δι' ἐνὸς διασκελισμοῦ μετέβαινον ἀπὸ ἐνὸς πλανήτου εἰς ἄλλον, καὶ πότε ὡς τὰ μυθιστορικὰ πνεύματα ἐκαθήμην ἐπὶ τοῦ περιλαμποῦς μετώπου ἐνὸς κομήτου, καὶ ἐκείθεν ἂν δὲν ὠδήγουν τοὺς ἀστέρας ὡς ὁ μάγος τοῦ Μελεμύτ, τοῦλάχιστον ἐθαύμαζον τὴν οὐρανίαν αὐτῶν ἀρμονίαν.

Μετ' ὀλίγον ἡ ἔκστασίς μου κατέστη τοσοῦτον βαθεῖα, ὥστε ἡ ψυχὴ μου καταλιπούσα ὅλως τὴν γῆν, ἐνόμιζεν ὅτι εὖρε μυστηριώδη τινὰ ὁδηγὸν χειραγωγούντα αὐτὴν εἰς τὸν λαβύρινθον τοῦ ἀπείρου, καὶ ἐξηγούντα αὐτῇ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας τῶν ὑποκυρτωμένων ἐν τῷ οὐρανῷ θευμάτων· ὁ ὁδηγὸς οὗτος ἦν ὁ χωλὸς διάβολος· ἔτι, ἠκούον, ἦ, ἂν θέλετε, ὅτι ἐνόμιζον ὅτι ἀκούω νὰ μοὶ λέγῃ, ἦν ἐνίοτε τοσοῦτον ἔκτακτον, τοσοῦτον παράδοξον, ὥστε δὲν τολμῶ νὰ τὸ ἐπαναλάβω πρὸς ὑμᾶς ὡς προσερχόμενον ἀπ' ἐμοῦ. Ἔθεν διὰ νὰ σὰς διηγῆθῶ ἄπερ εἶδον, ἀνάγκη νὰ ἀφήσω εἰς ἐκείνον τὸ ἄπερ ἀνέλαθε μέρος, καὶ εἴτε τὸ ἐκλάβετε ὡς πλάσμα ἐπινοηθὲν ἐπιτήδεας πρὸς ἴδιαν μου εὐχαρίστησιν, εἴτε τὸ θεωρήσετε ὡς γέννημα φαντασίας κατὰ τι φρενητώσεως, πρέπει νὰ τὸ δεχθῆτε ὡς τὸ ἐδέχθη ἐγὼ ὁ ἴδιος· σὰς ἐγγυώμαι δὲ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὄσων ἐξελεῖσονται ἐκ τοῦ ἐμοῦ στόματος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐκ τοῦ ἐκείνου, διότι εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ δειμονες, ὡς καὶ πάντα τὰ γεννήματα τῆς φαντασίας κλίνουσι φυσικῶς εἰς δειροτολήματα.

Ἴδου λοιπὸν κατὰ τίνα τρόπον ἤρξατο ἡ ὁδοπορία μας.

— Τί ἐξίσαιον θέαμα! ἀνέκραξα· πόσον θαυμασίως οὗτος ὁ κυανὸς ἀπέραντος θόλος παρουσιάζει τὸν δριζύοντα τοῦ μεγάλου παντός μας!

— Χί! χί! ἔκαμην ἐκείνος, γελῶν σαρδονικῶς· φαίνεται, φίλε, ὅτι διόλου δὲν ὠφελήθη ἀπὸ τὰ μικρὰ μαθήματα τῆς λογικῆς ἄπερ ἄλλοτε κατὰ τυχοῦσας τινὰς περιστάσεις σοὶ ἔδωκα, διότι μόλις μοὶ ἀπέτεινας μίαν φράσιν καὶ ἐξέφρασας πέντε ἀνοησίας· πρῶτον, τοῦτο ἄπερ βλέπεις δὲν εἶνε θόλος ἀλλὰ τὸ ἀχανές· δευτέρον, τὸ ἀχανές τοῦτο δὲν εἶνε κυανὸν, ἀλλὰ μέλαν ὡς πᾶν τὸ μὴ ἔχον χρῶμα, καὶ τοιοῦτο θὰ σοὶ ἐφαίνετο, ἐὰν δὲν κατεκλύζετο διαπαντός ὑπὸ τοῦ φωτός τοῦ ἡλίου· τρίτον, ὁ θόλος σου οὐδὲν περιορίζει, διότι τὸ διάστημα εἶνε ὡς ὁ χρόνος ἄπειρον καὶ ἀπεριόριστον· τέταρτον, ὁ δριζὼν εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' οὐχὶ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔπου δὲν ὑπάρχει δριζύων· καὶ πέμπτον τέλος τὸ πᾶν, ἐμπεριλαμβανομένης τῆς ἀδιοράτου γῆς ἣν κατοικεῖς, τῶν μικρῶν του πλανητῶν καὶ τοῦ ἰκανῶς μαθηματικῶ του ἡλίου εἶνε σιγμῆ ἐν τῷ ἀπείρῳ, ἔλαττον ἢ κόκκος ἄμμου ἐν τῷ ὠκεανῷ. Ἡ φράσις σου εἶνε κομψή, ἢ τοῦλάχιστον τὸ νομίζεις, ἀλλὰ τάττοντες τοιοιτοτρόπως λέξεις πομπῶδες ἄς δὲν ἐνοεῖτε, ἦ, τὸ χεῖρον, ὦν στρεβλοῦτε τὴν ἔννοιαν, ἐμποδίζετε τὴν πρόδον τῆς ἐπιστήμης.

— Θὰ ἐνοθυμῆθῶ τὸ μάθημα· ὅσον δὲ περὶ τοῦ θόλου, ὁμολογῶ ὅτι μετεχειρίσθην αὐτὴν τὴν ἐκφράσιν·

μόνον κατὰ μετὰ φασὶν, ἐπειδὴ γνωρίζω κάλλιστα ὅτι ἦ . . . το . . .

— Λέγε ὁ πῖλος τοῦ οὐρανοῦ· ἔσο διδακτικὸς πρὸ πάντων.

— Ἔστω· γνωρίζω κάλλιστα ὅτι τὸ στερέωμα δὲν εἶνε ἀψὶς στερεὰ, καὶ οἱ ἀστέρες δὲν εἶνε λυγνίσκοι προσηλωμένοι ἐπ' αὐτοῦ· γνωρίζω ὅτι τὸ διάστημα εἶνε ἀπειρον· ἀλλὰ, κύριε, διὰ νὰ βάλω ἀμέσως εἰς πρᾶξιν τὸ μάθημά σου, δύναμαι νὰ σὲ ἐρωτήσω τί εἶστιν ἀπειρον;

— Φαντάσθητι ὅτι κρατεῖς τόξον, ὅτι ῥίπτεις βέλος εἰς τὸν ἄερα, ὅτι τὸ βέλος τοῦτο ἔχει τὴν δύναμιν νὰ διατρέχῃ τὸ διάστημα κατ' εὐθείαν γραμμὴν χωρὶς ποτὲ νὰ δύναται νὰ ἐκτραπῆ οὔτε κατὰ τὸ ἐν μέρος οὔτε κατὰ τὸ ἄλλο, καὶ ὅτι ἐβρίβη μετὰ τοσαυτῆς βίας ὥστε διατρέχει ἐν ἑκατομμύριον λευγῶν τὸ λεπτόν.

— Καὶ λοιπὸν;

— Καὶ λοιπὸν! μετὰ χίλια ἑκατομμύρια ἐτῶν τὸ βέλος σου θὰ διατρέξῃ ἀξιόλογον δρόμον· καὶ ὅμως δὲν θὰ ἦνε πλησιέστερον τοῦ σκοποῦ του ἀπ' ὅσον ἦν ἐξερχόμενον τοῦ τόξου σου, διότι τὸ ἀπειρον δὲν ἔχει ὄρια.

— Δὲν ἐνοῶ, καὶ ὅμως ἡ κεφαλὴ μου κοπιᾷ ἀκολουθοῦσα τὸ βέλος σου εἰς τὸ διάστημα.

— Μιμήθητι τοὺς γεωμέτρους· ἀριθμεῖ, τάττει χαρακτῆρας τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, καὶ πεισθητι ὡς οἱ μωροὶ· ὅτι οἱ ἀριθμητικοὶ χαρακτῆρες ἀποδεικνύουσι τί· καὶ ἔπειτα, ἀφ' οὗ ἀποτελέσῃς ἐν τι ποσὸν σχηματισθὲν ἐκ σειρᾶς χαρακτῆρων τοσοῦτον μακρῶς ὅσον ἢ ἐκ Παρισίων εἰς Ῥώμην ἔδδς, τὸ ποσὸν τοῦτο οὐδὲν θὰ ἦνε πάλιν κατὰ σύγκρισιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λευγῶν εἰς ἣν τὸ βέλος θὰ πρέπη νὰ φθάσῃ, διὰ νὰ ὑποτεθῇ ὅτι διέτρεξε πολλοστὸν τι μέρος τοῦ ἀπείρου. (1)

— Νυγχώρησον, κύριε, πλην δὲν ἐνοῶ.

— Ὡ! τὸ πιστεύω, διότι σοὶ ἐμυθῶ γλῶσσαν ἀκαθημαϊκὴν· λοιπὸν, ἀγαπητέ μου σοὶ λέγω ὅτι τὸ ἀπειρον εἶνε . . . μηδὲν πάσχηρον πλέον νὰ γνωρίσης τί εἶνε τὸ μηδὲν, καὶ ποῦ εὐρίσκεται ἢ ἀρχὴ του καὶ τὸ τέλος του.

— Τώρα ἐνοῶ· τὸ ἀπειρον διάστημα, ὁ αἰώνιος χρόνος κτλ. πάντα τὰ πράγματα ἐκεῖνα εἶπιν ἰδέαι ἀφηρημένα· ἄς περιεκαλύψαμεν ἡμεῖς δι' ἐνὸς ὀνόματος, διὰ μιᾶς λέξεως, καὶ ἡ λέξις ἐκείνη μᾶς ῥίπτει εἰς τὴν ἀπᾶτην ἐξ ἧς ἐκλαμβάνομεν τὸ μηδὲν ὡς πρᾶγμα, διότι ἐλάβομεν τὴν ἔξιν τοῦ νὰ παριστῶμεν τὰ πράγματα διὰ μιᾶς λέξεως.

Ἐπίσης δὲν ἐνοῶ διατί μοὶ λέγεις ὅτι τὸ διάστημα τῶν οὐρανῶν εἶνε μέλαν, ἐν ᾧ τὸ βλέπω κυανῶν· βεβαίως οἱ ὀφθαλμοί μου δὲν με ἀπατώσι· βλέπω τὸν οὐρανὸν κυανῶν, καὶ ὑποθέτω ὅτι καὶ ὁ αἶθρ· ὁ πληρῶν τὸ διάστημα εἶνε τοῦ αὐτοῦ χρώματος.

(1) Τὸν λογικὸν ἄνθρωπον ποτὲ δὲν δελεάζουσι οἱ ὑπολογισμοί· τῷ ὄντι τί ἀποβαίνει ἐκ τῶν ἀγῶνων τῶν ἀρίστων μαθηματικῶν; πολλάκις συλλογισμοὶ βέβαιοι ἐπὶ ὑποθέσεων ἀβεβαίων παραδείγματος χάριν· ἂν συγκριώμεν τοὺς ὑπολογισμοὺς τοὺς ἀποδεικνύοντας τὴν κίνησιν τῆς γῆς πρὸς τοὺς ὑπολογισμοὺς τοὺς ὀρίζοντας τὸ σχῆμα αὐτῆς, θὰ εὐρεθῶν ἀφ' ἐνὸς μέρους ἐνάργειαν ἐντελῆ, ἐνάργειαν ἄνευ ὑποθέσεων, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐνάργειαν ἀφᾶνοισαν ἐπισθεν αὐτῆς· νέφος ἔπου ἕκαστος δύναται νὰ ὑποβῆσθῃ, ὅτι θελήσῃ, διότι τὸ φῶς οὐδέποτε εἰσδύει ἐν αὐτῷ· ἀλλὰ τὸ κοινὸν πιστεύει τυρλοῖς ἔμμανιν ὅτι τὸ πᾶν ἀπεδείχθη διότι εἶνε προκατελημμένον, δικαίως, ὑπὲρ τῆς μεγαλοφυΐας τῶν ἐφευρετῶν.

— Ὅσον περὶ τοῦ αἰθέρος σου, αὕτη εἶνε μωρία καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ παρατηρήσῃς, διότι οὐδὲν ἀποδεικνύει ὅτι ὑπάρχει βευστόν τι ἰδιαιτέρον πληροῦν τὸ διάστημα· ἢ ὑπαρξίς του, ἀν ὑπειθετο ἀληθῆς, οὐδὲν ἐδύνατο νὰ ἐξηγήτη, οὔτε κἀν τὸ σύστημα τῶν κυμαίντων τοῦ φωτός, καὶ ὅθ' ἦν καὶ αὕτη ἡ ἰδία λίαν δυσεξήγητος· ἀλλὰ τὸ ἄκρω; εὐαπόδεικτον εἶνε ὅτι ὁ αἰθέρ οὗτος δὲν ὅθ' ἦν κυανοῦς. (4)

— Πιστεύεις λοιπὸν τὸ κενὸν τοῦ διαστήματος; τοῦτο εἶνε μέγα ζήτημα ὅπερ διατάραξε μεγάλως τοὺς ἀστρονόμους μας.

— Ἄν ὑπάρχη κενὸν εἰς τὸ διάστημα, ὑπάρχει εἰς τὸσον μεμακρυσμένην ἀπόστασιν ὥστε οὐδέποτε ὀφθαλμὸς ἀστρονόμου βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀρίστου τηλεσκοπίου θὰ δυνήθῃ νὰ φθάσῃ ἕως ἐκεῖ πανταχοῦ ὁ οὐρανὸς εἶνε πλήρῃς φωτός, τοῦλάχιστον καθ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι γνωρίζουσιν· ὥστε δὲν ὑπάρχει κενὸν, διότι τὸ φῶς εἶνε σῶμα, καὶ σῶμα μάλιστα διαιρετόν· ἀν ἐν τῇ κενῇ ὑπάρχη γωνία τις τοσοῦτον ἀπομακρυσμένη ἐνδὲς ἡλίου, ὥστε αἱ ἀκτίνες του νὰ μὴ δύναται νὰ φθάσωσιν ἕως ἐκεῖ, ἢ γωνία ἐκείνη ἔπεται νὰ ἔχη μέλαν χρῶμα βαθύ καὶ πυκνόν, καὶ χιλιάκις σκοτεινότερον τῆς σκοτεινότερας ἐπιγείου νυκτός, καθὸς τὸ φῶς συντιθεταὶ ἐκ χρωμάτων, καὶ τὸ μέλαν εἶνε ἡ ἀπουσία παντός χρώματος.

Ἄν ὁ οὐρανὸς σοὶ φαίνεται κυανοῦς, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι τὸν βλέπεις διὰ μέσου βευστοῦ κυανοῦ βάπτοντος διὰ τοῦ χρωματός του τὰ διὰ μέσου αὐτοῦ βλέπομενα ἀντικείμενα, καθὼς τὰ διὰ μέσου πρασίνων διαπτήρων βλέπομενα φαίνονται πράσινα· τὸ βευστόν τοῦτο εἶνε ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ, ὡς δύνασαι νὰ βεβαιωθῆς, θεωρῶν ὀρίζοντα ὀλίγον μεμακρυσμένον τὸ πλησιέστερον ἄρα θὰ σοὶ φανῇ πράσινον, διότι δὲν μεσολαβεῖ ἀρκετὸς ἀήρ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου ὥστε νὰ τὸ βᾶψῃ κυανοῦν· τὸ ἀπώτερον θὰ φανῇ χρώματος κυανολευκοῦ· τὸ δὲ ἐτι ἀπώτερον, τὸ περιορίζον τὸν ὀρίζοντα δύναται νὰ σοὶ φανῇ ἔλας κυανοῦν, ἐὰν εὐρίσκειται τοσοῦτον μακρὰν, ὥστε νὰ ὑπάρχη ποσότης ἀρκετὴ ἀέρος μεταξὺ ἐκείνου καὶ σοῦ.

— Φαίνεται λοιπὸν, καθ' ὅσα λέγεις, ὅτι τὸ διάστημα εἶνε πλήρες ἀέρος κυανοῦ, καὶ τὸν ἀέρα τοῦτον διορίζεις βεβαίως εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς ἀστέρας διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ τοῦ νὰ πέσωσι· παράστησον αὐτὸν περιδιδόμενον καὶ εἰς τὰς περιδινήσεις του συνεπισύροντα τοὺς ἀστέρας, καὶ ἰδοὺ ἀναστὰς ὁ Καρτεσιὸς.

— Ὅλα ὅσα λέγεις ἀγαπητέ μου, εἰσὶν ἐναντία τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καθὸς ἐγὼ σοὶ ὠμίλησα μόνον περὶ τοῦ στρώματος τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος· ὅσον δὲ διὰ τοὺς ἀστέρας διατι νὰ πέσωσιν, ὅταν οὐδὲν πίπτει ἐν τῇ φύσει, οὔτε κἀν τὸ μῆλον ἐκεῖνο ὅπερ ἀποσπασθὲν τοῦ δένδρου του, ἀπέδειξεν εἰς τὸν Νεῦθωνα τὴν ἀρχὴν τῆς ἑλξείως, ἣν ἄλλοι ἀστρονόμοι ὑπέσπευσαν ἤδη πρὸ ἐκείνου;

(1) Ὁ Ἔγκιος, θέλων νὰ ἐξηγήτῃ πῶς ὁ μέγας ἄξων τῆς ἐλλείψεως τῆς περιγραφομένης ὑπὸ τὸν κομητῶν καὶ ἡ μεσσία ἀπόστασις αὐτῶν ἐλαττοῦνται βαθυμῶδῶς, εἶρε προκριτότερον πάντων νὰ υποθέσῃ αἰθέρα πληροῦντα τὰς ὑπὸ τῶν παραδόξων αὐτῶν ἄστρον διατρεχομένους οὐρανίας χώρας, καὶ οὗ ἡ ἀντίστασις ἐλαττοῦσα τὴν ταχύτητά των, ἀμβλύνει ἐπίσης καὶ τὴν κεντρόφυγα δύναμιν, καὶ ἐνισχύει μᾶλλον τὸν ἥλιον, εἰς τὸ νὰ τὰ ἔλκῃ πρὸς ἐαυτὸν· παρακαταίνοντας θὰ δείξωμεν ὅτι ἡ αἰθέριος αὕτη ἐφεύρειται ἢ ἀνωφέλις τοῦλάχιστον, ἀν καὶ παραδειχθεὶς ὑπὸ τῶν πλείστον τῶν ἀστρονόμων.

— Τί εἶνε λοιπὸν ἡ ἑλξις ἐκείνη δι' ἧς οἱ σφροί μας κατασκευάζουσι τὸ πᾶν τὸσον εὐκλόως;

— Ἀπλούστατον πρᾶγμα· εἶνε μία τῶν ἰδιοτήτων τῆς ὕλης, ὡς ἡ ἔκτασις, τὸ ἀδιαχώρητον κ.τ.λ. πάντα τὰ σώματα ἀνθελκονται ἀμοιβαίως· τὰ περιέχοντα πλείονα ὕλην, δηλαδὴ τὰ ὀγκωδέστερα ἢ τὰ πυκνότερα ἔλκουσιν ὅσα ἔχουσιν ἥττονα· οὗτος εἶνε ὁ νόμος τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ τοῦ πλουσιωτέρου. Ὁ ἡλῖος π.χ. ἔλκει τὴν γῆν καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς ἀστέρας, διότι εἶνε ὀγκωδέστερος οὐ μόνον ἐκάστου ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ πάντων λαμβανόμενων ὁμοῦ σώμα ὅπερ νομίζεις ὅτι πίπτει δὲν εἶνε ἄλλο εἰμὴ σώμα ἐλκυόμενον ὑπ' ἄλλου σώματος ὀγκωδεστεροῦ ἐκείνου. Ὑμεῖς οἱ ἄνθρωποι ὀνομάζετε τοῦτο πίπτειν, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ λέξεις οὐδὲν σημαίνουσιν, ὅταν ἡ ἔννοια ἀπαξ ὀρισθῇ, οὐδὲν τὸ κωλύον τοῦ νὰ ἐξακολουθῶμεν ἤδη νὰ μεταχειρίζομεθα τὴν ἔκφρασιν ταύτην, ἀλλὰ μόνον πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς λέξεως ἔλκεσθαι· δυνάμεθα μάλιστα νὰ λέγωμεν ὅτι τὰ ἐλκυόμενα σώματα εἰσι βάρεια, ἔχουσι βάρος, γνωρίζοντες ὅτι τὸ βάρος τοῦτο οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμὴ τὸ ἀποτελεσμα τῆς ἑλξείως.

Πᾶν μόριον ὕλης ἔλκει ἕτερον μόριον ὕλης· σῶμα συγκείμενον ἐξ ἑκατὸν μορίων θὰ ἐλκύσῃ σῶμα συγκείμενον ἐκ ὅσκα μορίων μετὰ δεκάκις πλείονος δυναμείως παρ' ὅσον θὰ ἐλκυθῇ ὑπ' ἐκείνου, διότι τὸ τετράγωνον τῶν δέκα εἶνε ἑκατόν· τὸ σῶμα τῶν δέκα μορίων θὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ὡς ἀσθενέστερον, καὶ ἡ ταχύτης τῆς πτώσεώς του θὰ ἦνε ἀνάλογος τῷ ἀριθμῷ τῶν μορίων του, θεωρουμένης ὅμοως καὶ τῆς ἀποστάσεως· διότι τὰ σώματα ἔλκονται δρασιώτερον καθ' ὅσον κείνται ἐγγύτερον (1).

— Ἡ ἑλξις αὕτη δύναται νὰ μοὶ ἐξηγήσῃ διατι τὰ πίπτοντα σώματα πείνουσιν ἀείποτε πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς;

— Ἄν σκεφθῆς ὀλίγον, θὰ ἴδῃς ὅτι τὸ κέντρον σφαῖρας τινὸς εἶνε τὸ μέρος τὸ παριστῶν πρὸς ἕτερον τι ἀντικείμενον τὸ ἄθροισμα τῶν πολυαριθμοτέρων ἑλκτικῶν ἀκτίνων, διότι ἡ διὰ τοῦ κέντρον τῆς σφαῖρας ταύτης διερχομένη γραμμὴ εἶνε ἐκείνη ἣτις ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῆς ἀπαντᾷ τὸν μέγιστον ἀριθμὸν τῶν ἑλκτικῶν μορίων.

— Ἐννοῶ κάλλιστα ὅλα ταῦτα, καὶ μόνον δύο ἀπορίας ἔχω πλέον νὰ σοὶ προτείνω· πῶς ἀποδεικνύεται ἡ ἑλξις, καὶ διατι, ἀν τὰ ἄστρο ἀνθελκωνται, δὲν πίπτουσιν τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου;

— Δὲν σοὶ λέγω ὅτι ἡ ἑλξις ἀποδεικνύεται μέχρῃς ἐναργείας διὰ τῆς ἀκριβοῦς λύσεως διαφόρων ἀστρονομικῶν προβλημάτων, διότι δὲν εἶσε τὸσον δυνατὸς ὥστε νὰ με ἐννοήσῃς, ἀλλὰ δύναμαι νὰ σοὶ δώσω περὶ τοῦτου ἀποδείξεις ὑλικωτέρας· ὅταν πλοῖον θαλασσοπορῇ πλησιεστικῶν, διατρέχει, καθ' ὑπόθεσιν, ἐξ πόδας καθ' ἕκαστον δεύτερον λεπτοῦ· ἀν ἐν δεύτερον λεπτοῦ ἀπαιτῆται διὰ νὰ πέσῃ σφαῖρα μολιδίνῃ ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ μεγάλου ἰσοῦ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐξάγεται ἐκ τούτου ὅτι προδαίνοντος τοῦ πλείου ἕνα πῆχυν κατὰ τοῦτο τὸ δεύτερον τοῦ λεπτοῦ, ὁ

(1) Ὁ Νεῦθων ἐκ δυσχεραστάτων ὑπολογισμῶν ἐξήγαγε τὰ τρία ταῦτα συμπράγματα ἅπερ εἰσι μία τῶν κύριων βέβαιων τῆς ἀστρονομίας. 1. ἡ δύναμις ἢ κίνησις τοῦς πλανήτας, διευθύνεται πρὸς τὸ κέντρον τοῦ ἡλίου. 2. ἡ δύναμις αὕτη εἶνε κατ' ἀντίθετον ἄλγον τοῦ τετραγώνου τῆς ἀποστάσεως τοῦ κέντρον αὐτῶν ἀπὸ τοῦ κέντρον τοῦ ἡλίου. 3. ἡ δύναμις αὕτη εἶνε ἀναλόγως τῷ ὄγκῳ τοῦ σώματος.

ἰσχύς θὰ μακρυνθῆ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς πτώσεως καὶ ἡ σφαῖρα θὰ πέσῃ ἐξ ὑψώσεως μακρὰν τοῦ ἰσοῦ· ἀλλ' ὁμως, φίλε, δὲν ἀληθεύει ἡ σφαῖρα ἔλκεται ὑπὸ τοῦ ἰσοῦ καὶ σύρεται ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὑποτασσόμενη εἰς τὴν ἑλκτικὴν ἐκείνου δύναμιν, πίπτει κατ' εὐθείαν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐκτρεπομένη τῆς καθέτου γραμμῆς.

Ὅταν τὸ πλοῖον μένῃ εἰς τὸν λιμένα ἀκίνητον ἐπὶ τῆς ἀγκύρας του, λάβε βανίδα ὕδατος καὶ ἄρες τὴν νὰ πέσῃ ἀπὸ τῆς ὀροφῆς τοῦ οἰκήματός σου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· εἶνε βέβαιον ὅτι πίπτουσα, θὰ ἀκολουθήσῃ γραμμῇ εὐθείαν, διευθυνομένη πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς· σημείωσον τότε εἰς τὴν ὀροφήν τὸ μέρος ἀφ' οὗ ἀφῆθη, καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸ μέρος ὅπου ἔπεσεν· αἴρουσι τὴν ἀγκυραν, ἀναπετώσι τὰ ἰστία, καὶ τὸ πλοῖον πλέει μετὰ μεγίστης ταχύτητος· τότε ἐπανάλαβε τὸ πείραμά σου καὶ ἄρες ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου τῆς ὀροφῆς νέας βανίδας ὕδατος· θὰ νομίσης εἶναι δὲν ὅτι πέσωσι πλέον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου τοῦ ἐδάφους, διότι τὸ πλοῖον προβαίνει ἕνα πόδα κατὰ τὴν πτώσιν ἐκάστης βανίδος· ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπατάσαι, διότι τὸ πλοῖον ἔγινε δύναμις ἑλξεως εἰς τὴν ὑποτάσσονται αἱ βανίδες τοῦ ὕδατος· ἐκτρέπονται αὐταὶ τῆς καθέτου γραμμῆς, διὰ τὴν ἀκολουθήσῃ τὴν πορείαν τοῦ πλοίου καὶ πίπτουσι κατ' ἀκρίβειαν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου τοῦ ἐδάφους ὡς τὸ πλοῖον νὰ ἦν ἀκίνητον.

— Κάλλιστα· ἀλλὰ διατί οἱ πλανῆται δὲν πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ ἡλίου;

— Ἴδου ὁ λόγος. Ὅσάκις σῶμα στρέφεται μετὰ ταχύτητος, τὰ συνιστώμενα αὐτὸ μέρη τείνουσιν εἰς τὸ νὰ ἀπομακρύνωνται τοῦ κέντρου αὐτοῦ κατὰ τινα νόμον φυσικόν, καλούμενον ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων κεντρόφυξ· δύναμις· δύνασαι νὰ πληροφροθῆς περὶ τούτου διὰ χιλίων πειραμάτων, πάντων εὐκολωτάτων παραδείγματός χάριν· ὅς ἐπὶ στρόφυγος ἡ ἄξιως τροχὸν ἢ τράπεζαν στρογγύλην ἢ ἀπλῶς πινακίον· ῥίψον ἐπ' αὐτοῦ ὕδωρ, ἄμμον ἢ οἰονδήποτε ἄλλο σῶμα, καὶ περιστρέψον τὴν τράπεζαν ἢ τὸ πινακίον μετὰ τινος ταχύτητος· θὰ ἴδῃς εὐθὺς ἐκείνο τὸ ὕδωρ ἢ ἐκείνην τὴν ἄμμον νὰ περισυναχθῆ εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ κύκλου τοῦ σχηματισθέντος ὑπὸ τῆς τραπέζης ἢ τοῦ πινακίου, καὶ ἔπειτα νὰ ῥιφθῆ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μακρὰν τοῦ κύκλου κατ' ἀναλογίαν τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ταχύτητος τῆς περιστροφῆς· τοιούτοτρόπως οἱ θαυμαστοὶ τῶν πλατειῶν μας θέτουσι ποτήριον πλήρες ὕδατος ἐπὶ στεφάνης πίθου ἢ στρέφουσι καθέτως μετὰ ταχύτητος, χωρὶς νὰ χύσωσιν οὐδὲ βανίδα τοῦ βευστοῦ, ἂν καὶ κατὰ πᾶσαν στροφὴν τῆς στεφάνης τὸ ποτήριον εὑρίσκειται μίαν στιγμὴν εἰς θέσιν ἑλωσ ἀνεστραμμένην· τὸ βευστὸν ἀντὶ τὴν πέσῃ, προσκολλᾶται σταθερῶς εἰς τὸ βάθος τοῦ ποτηρίου, διὰ τὴν ἀπομακρυνθῆ τοῦ κέντρου τῆς στροφῆς, κατὰ τοὺς νόμους τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως· ἄλλως τε διὰ τὴν μὴ με ἐννοήσης πρέπει νὰ μὴ εἶδες ποτὲ λίθον ἐκτινασσόμενον διὰ σφενδόνης.

Οἱ πλανῆται ἄρα δὲν δύναται νὰ πέσωσιν ἐπὶ τοῦ ἡλίου, διότι ἐκσφενδονισθέντες κατ' εὐθείας γραμμὰς εἰς τὸ διάστημα, καὶ μηδεμίαν δοκιμάζοντες συντριψίαν κατὰ τὴν πορείαν των, διατηροῦσιν ἀκέραιον τὴν δύναμιν τῆς ἐκσφενδονίσεως· ἐλκόμενοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, στρέφονται περὶ αὐτὸν, ἀλλὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἑλξεως πολειομένης κατὰ πρῶτον ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῆς ἐκσφενδονίσεως καὶ ἔπειτα ὑπὸ τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως, ὅπερ πιθανῶς εἶνε τὸ αὐτὸ, κα-

οῖσάται ἰσορροπία ἢν εὐδὲν δύναται νὰ ἀλλοιωθῇ, καὶ ἥτις θὰ διαμεῖνῃ αἰωνίως, καθὼς πᾶσαι οἱ ἰδιότητες τῆς φύσεως.

— Τούτα πάντα εἰσὶν ἄριστα· ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἂν ἤθελα τεθειμένον εἰς παν ἄλλο μέρος παρὰ εἰς τὴν γῆν, θὰ ἐβλέπομεν τὰ πράγματα ὑπ' ἄλλην ἔποψιν, καὶ ἴσως τότε πᾶσα ἡ ἐπιστημονικὴ εἰκόμη ἦν κατεσκευάσας ἤδη θὰ κατεστρέφετο.

— Ὡ! ἀγαπητέ μου, εἶσαι πείσμων, καὶ θέλω νὰ σὲ πείσω ὡς υπάγωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐδοιοπρία μετὰ τοῦ δαίμονος. — Ἡ ἀτμοσφαῖρα. — Ὁ ἀήρ. — Ἡ γῆ. — Εἰς ἀερόλιθος ἢ μία σελήνη. — Οἱ ἐκ τῆς σελήνης πίπτοντες λίθοι.

Ὁ δαίμων μὲ ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ βραχίονος, καὶ ἠσθάνθη ὅτι διεπέρων τοὺς ἀέρας μετὰ πλείονος ταχύτητος ἢ ἐν τῶν μετεώρων ἐκείνων ἄπερ φαίνονται ἐνίοτε ἀφήνοντα ἴχνος λαμπρὸν εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ τὸ σκότος θερμῆς θερμῆς νυκτός· ἠῦξανε δὲ ὁ δαίμων ἡ ἡλιάττου τὴν ταχύτητα τῆς πορείας μας ἀναλόγως τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀξιολογότητος τῶν ἀντικειμένων, ἄπερ μοὶ ἐπεδείκνυε κατὰ τὴν ἐδοιοπρίαν μας.

Μοὶ ἐφαίνετο κατὰ πρῶτον ὅτι ἐκολύμβων ἐντός βευστοῦ πυκνοτάτου καὶ κυανολεύκου, καὶ ὅτι διευθυνομένη πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν μετὰ τινος ἀγνώσεως, ὡς δύτης σπεύδων νὰ ἐπανέλθῃ ἐκτός τοῦ ὕδατος διὰ τὴν ἀναπνεύσῃ· ἠσθάνθη ἡ ἀναχωρῶν ὅτι ἐμεῖλον νὰ βυθισθῶ βαθύτατα εἰς βευστὸν, διότι τὸ βάρος τοῦ ὄγκου τοῦ μοὶ ἐφαίνετο ὑπερμέγεθες, καὶ μὲ κατέθλιβε κατὰ πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος· διαπερῶν τὸ βευστὸν τοῦτο, εἶδον ἐπαληθεῦον ὅπερ πολλὰκις ἐφανταζόμεν περὶ τῶν ἀβύστων τοῦ ὠκεανου, δηλαδὴ ὅτι διηρχόμεν διὰ μέσου πολλῶν δξυτάτων βευσμάτων ὧν τὰ στρώματα ἦσαν ἐπιτεθειμένα τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου καὶ εἶχον διαφόρων βαθμῶν πυκνότητος· τὰ μὲν διευθύνοντο πρὸς ἄρκον τὰ δὲ πρὸς μεσημέριαν, καὶ τέλος πρὸς πᾶσαν διευθύνον· ἠρώτησα τὸν δαίμονα ἂν εἶχεν ἐκλέξῃ ὡς σημεῖον ἀναχωρήσεως τὸ βάθος τῶν θαλασσῶν, καὶ ἂν μετ' ὀλίγον θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος.

— Ἀγαπητέ μαθητὰ, μοὶ εἶπεν, ἡμεῖς ἀνεχωρήσαμεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου τοῦ ταμίου σου· δὲν θὰ διαπεράσωμεν τὰ ὕδατα, ἀλλὰ μόνον τὸν ἀέρα τῆς ἀτμοσφαίρας· πρὶν ἀναχωρήσωμεν σὲ ἀπεγύμνωσα τοῦ αἰσθημάτων τῆς ἐκ τῆς συνεχῆς συναφῆς τοῦ ἀέρος ἕξεως, καὶ ἐπομένως κρίνεις περὶ τοῦ οὗ διαπερῶμεν βευστοῦ ὡς ὅστις θὰ εὑρίσκετο βεβυθισμένος ἐν αὐτῷ κατὰ πρῶτον, δηλαδὴ ἀνευ τῶν ἐκ τῆς ἕξεως προλήψεων.

Μὴν ἀπορῆς δὲ ἂν ὁ ἀήρ σοι φαίνεται τοσοῦτον βαρὺς, διότι ἐπὶ τῆς γῆς βασιτάζεις ἐπάνω σου στήλην ἀέρος ἔχουσαν δεκάξῃ εἰς δέκα ἐπτά λευγῶν ὕψους καὶ ἥς τὸ βάρος εἶνε ἴσον στήλῃ ὕδατος τριακοντα δύο ποδῶν ἢ στήλῃ ὕδραργύρου εἰκοσι ἐπτά δακτύλων· ἄπερ δὲ ἐξέλαβες βευσματα ὑποθαλάσσια εἰσὶν ἀνεμοὶ πνέοντες ἀπὸ διαφόρων σημείων τοῦ ὀρίζοντος καὶ διαβαίνοντες ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἄλλου.

Ὁ ἄηρ εἶνε εἰς ἄκρον ἐλαστικὸς, καὶ τὰ κατώτερα στρώματά του, δηλαδὴ τὰ μᾶλλον προσεγγίζοντα εἰς τὴν γῆν, συνθλίβονται μᾶλλον ἢ ἐλαστικότητος του, ἔχει μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς τῶν ζώων καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν αὐτοῦ ἐξ 79 μερῶν ἀζώτου καὶ 21 ὀξυγόνου πάντα τὰ ὄντα ὀφείλουσι τὴν ἀναπνοὴν των ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ διαίρηται καὶ νὰ θλάτῃ τὸ φῶς, καὶ εἰς ἐκεῖνον ἐπομένως ὀφείλομεν τὸ λυκαυγὲς καὶ τὴν αὐγὴν, ἐκεῖνας τὰς ἡσυχίας μετακινήσεις δι' ὧν μεταβαίνομεν ἀκλονήτως ἀπὸ τῆς ἡμέρας εἰς τὴν νύκτα καὶ ἀπὸ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς· ὁλος ὁμοῦ δὲ ἀποτελεῖ τὸ ἕπερ ὀνομάζεται ἀτμοσφαῖρα, καὶ ἡ ἀτμοσφαῖρα αὕτη ἔχει δεκαῖς ἕως δέκα ἐπτά λευγῶν πύκνωσιν, ὡς ἐβρέθη ἀνωτέρω· ἀποτελεῖ δὲ ὑπερμεγέθη ὠκεανὸν ἄνευ πέρατος περικυκλούντα τὴν ἐλβότητα τῆς σφαῖρας, καὶ περιέχει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ὕδωρ, ὕδρογόνον, ἠλεκτρικὸν ρευστὸν, ἀνθρακικὸν ἐξὺ κτλ. καθίσταται δὲ ἐνίστη ἀληθὲς χάος καταστρεφόμενον ὑπὸ τῶν θεαλλῶν, τῶν κεραυνῶν, τοῦ ἀνέμου, τῆς χαλάζης, τῆς βροχῆς καὶ πάντων τῶν λοιπῶν μετεωρῶν.

Ἄρα ἔπαυσεν ὁ δαίμων τοῦ νὰ ὀμιλή, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ὠκεανοῦ ὅστις τότε μοὶ ἐφάνη ὅτι ἀπετέλεσε θάλασσαν κυανῆν τοσοῦτον διαφανῆ, ὥστε μόλις ἐδυνάμην νὰ παρατηρήσω τὰ ὑπέρογκα κύματα τῆς ἐλαφροῦς ἐπιφανείας του. Θεωρῶν διὰ μέσου τοῦ βάθους του, ἔβλεπον τὴν γῆν ὡς πυθμένα ὄρεινὸν τῆς θαλάσσης ταύτης βαθυτάτου κυανοῦ χρώματος.

Ἔστρεψα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀλλ' ὅποια ἡ ἐκπληξίς μου! δὲν ἦν πλέον ὁ ὁλος ἐκεῖνος ὁ διαυγάζων διὰ πάσης τῆς κυανοβαροῦς αὐτοῦ λάμπειως, ἀλλὰ διάστημα ἀπέραντον, ὠχρὸν, σκοτεινοφαῖον χρώματος· τὸ κυανοῦν εἶχεν ἔλως ἐκλείψη, καὶ ἤρχισα νὰ διακρίνω κάλλιστα μέλανα ὑπέρογκον κῶνον χωροῦντα ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς μετ' ἐκτάκτου ταχύτητος. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἐξηρχόμεθα αὐτοῦ, διότι τοῦτο ἦν ἡ σκιά τῆς γηίνου σφαῖρας ἐκτεινομένη εἰς τὸ διάστημα, καὶ ἡ ἡμέρα ἐπαυθλοῦν εἰς ἡμᾶς· ἀλλ' ὅποια ἡμέρα! κατ' οὐδὲν ὠμοῖα τῆ ἡμέρα τῆς γῆς, καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἡλίου ἐξερχόμενον φῶς, μοὶ ἐφαίνετο λευκότητος ἐκθαμβητικωτέρας τῆς χιόνος, ἄνευ οὐδενὸς ἐτέρου χρωματισμοῦ· ἐνόησα δὲ ὅτι τοῦτο προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι οὐδὲν σῶμα ἀντανέκλα τὰς φωτεινὰς ἀκτίνας καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν διηροῦντο.

Δὲν ἔβλεπον πλέον τὴν σελήνην, καὶ οὐδεὶς πλανήτης ἐφαίνετο ἐγγύς, καὶ ἡ γῆ δὲ αὕτη ἦν τοσοῦτον μεμακρυσμένη ἀπ' ἐμοῦ, ὥστε μικρὸν μόνον διάστημα τοῦ οὐρανοῦ ἐπέπαζε πλέον· μοὶ ἐφάνη δὲ τοσοῦτον παραδόξου ὄψεως, ὥστε βεβαίως ποτὲ δὲν θὰ τὴν ἐγνωρίζω, ἂν τὸ πνεῦμα δὲν μοὶ ἐβεβαίωσεν ὅτι οὗτος ἦν ὁ τόπος τῆς γεννήσεώς μου. Φαντάσθητι ὄγκον στρεφόμενον περὶ ἑαυτὸν μετὰ ταχύτητος τριακοσίων ἐβδομήκοντα πέντε λευγῶν τὴν ὥραν· δι' ἐτέρας δὲ κινήσεως ὠρθόσης αὐτὴν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἡ πορεία αὐτῆς ἦν ἐτι ἐκπληκτικωτέρα, καθότι ὁ ὁλος αὕτης ὄγκος διέστρεφεν ἐπὶ τὰ λεύγα κατὰ δεύτερον λεπτῶν, δηλαδὴ ἐστρεφεν ἐβδομηκοντάκις ταχύτερον ἢ ἡ σφαῖρα ἐξερχόμενη τοῦ τηλεβόλου· εἶχον ἀκούσῃ πάντοτε νὰ λέγωσιν ὅτι ἡ γῆ ἦν κυκλωτέρης, ἀλλ' εἶδον ὅτι δὲν ἦν ἀληθὲς· οὐ μόνον τὴν εἶδον πλατυνομένην κατὰ τοὺς πόλους, ἀλλ' ἐτι ὀγκουμένην πρὸς τὸν ἰσημερινόν, ἕπερ ἀπὸ τοῦ μέρους ὅπου εὐρισκόμην, εἶδεν εἰς αὐτὴν σχῆμα ἐλλειψειῶς, ἧς οἱ δύο ἄξονες ἐπλησιάζον πολὺ εἰς τὸ κέντρον, ἡ μᾶλλον

σώματος μικροτάτου ὠσειδῶς οὐ τὰ δύο σημεῖα εὐρίσκοντο ὑπὸ τὴν ἰσημερινόν.

Εἶχον ἀναγνώσῃ ὡσαύτως, δὲν ἐνθυμούμαι εἰς τί βιβλίον, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς σελήνης ἔπεται νὰ βλέπωσι τὴν γῆν καθὼς ἡμεῖς βλέπομεν τὴν σελήνην, ἀλλὰ ὡδεκάκις ὀγκωδέστεραν, καὶ εὖρον τὴν γνώμην ταύτην ὀρθήν· προσεπιφέρουσι δὲ τὰ βιβλία ἐκεῖνα ὅτι ὁ ὠκεανὸς καὶ αἱ λοιπαὶ θάλασσαι φαίνονται ὡς μεγάλαι σκοτειναὶ ἐκτάσεις, αἱ δὲ ἡπειροὶ σχηματίζουσι κυανολεύκους κηλίδας· κατὰ τοῦτο ἀπατώνται μεγάλως, καθότι ἡ σφαῖρα τῆς γῆς μᾶς εἶδειν ὄνιν θετικῶς ἐναντίαν· αἱ ἡπειροὶ ἐξεῖχον σκοτειναὶ ἐπὶ βάσειως χρώματος ἀργυρολεύκου ἀποτελουμένου ἐκ τῶν πανταχόθεν περικυκλούτων τὴν σφαῖραν ὕδατων τῶν καὶ ἀντανεκλώντων τὸ φῶς, ὡς τὰ ἐστιλβόμενα σώματα· ἔπως δὲ καὶ ἂν ἦ, αἱ γαῖαι διεγράφοντο ἐν τῷ μέσῳ τῶν θαλασσῶν ἀπαρράλλακτως ὡς ἐπὶ τῶν ὑδρογείων χαρτῶν καὶ πᾶν μέρος τοῦ κόσμου διέβαινον ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ταχύτατα, ὡς εἰς μαγικὸν λαμπτήρα.

Προεβαίνομεν πάντοτε εἰς τὸ διάστημα· ἀλλὰ τὸ ἀχανὲς τοῦτο μὲ συνετάραξε, καὶ ἐφοβήθην διὰ τὴν μόνωσίν μου· καθ' ἣν δὲ στιγμήν ἤρχισα νὰ θλίβωμαι, παρετήρησα σῶμα λαμπρὸν διαγράφον καμπύλην εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ πλησιάζον κατ' εὐθείαν εἰς ἡμᾶς· δὲν ἐδυνάμην κατὰ πρῶτον νὰ κρίνω τί τοῦτο ἐδύνατο νὰ ἦνε, διότι μοὶ ἐφαίνετο πολὺ πλέον μακρὰν ἀπ' ὅσον τῷ ὄντι ἦν. καὶ ἂν ἦν στερογγύλον, θὰ τὸ ἐξελάμβανον βεβαίως ὡς ἄστρον· ἀλλὰ τὸ ἀκρων σχῆμα του ὠμοῖαζεν ὄγκον βράχου· τέλος, ὀπόταν ἐφθάσεν ἐγγύτατα εἰς ἐμέ, ἔπαυσε τοῦ νὰ λάμπη, ἐγινε μέλαν ὑπέρυθρον, καὶ μοὶ ἐφάνη ὀγκωδέστερον ἀπ' ὅσον ἦν πραγματικῶς· ἦν δὲ τοῦτο σῶμα τριῶν ἢ τεσσάρων ποδῶν τὸ μήκος, ὠσειδῆς, καὶ ἔχον δέκα δακτῶ ἕως εἰκοσι δακτύλους κατὰ τὴν μείζονά του πυκνότητα.

— Τί εἶνε τοῦτο; ἐρώτησα τὸ πνεῦμα.

— Σελήνη, μοὶ ἀπεκρίθη,

— Πῶς, σελήνη;

— Ναί, σελήνη, ἡ μᾶλλον εἷς τῶν δορυφῶρων τῆς γῆς.

— Πῶς! σελήνη δύο ποδῶν διαμέτρου;

— Διατί ὄχι; ὁ ὄγκος δὲν σημαίνει.

— Αἱ! ἄφες με· ἡμεῖς μίαν μόνην σελήνην γνωρίζομεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἄλλο τι δὲν ἀκούω.

— Ἄν πιστεύητε μίαν μόνην σελήνην, τοῦτο προσέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι μία μόνον ὑπάρχει τόσον μεγάλη ὥστε νὰ δύνασθε νὰ τὴν βλέπετε· αἱ ἄλλαι, ἂν καὶ πολλαὶ ἐξ αὐτῶν εἶσι πλησιέστατα εἰς ὑμᾶς δὲν τὰς γνωρίζετε, διότι διὰ τὴν μικρότητά των διαφεύγουσι τὴν ὄρασίν σας· γνωρίζω, ἐγώ, ὑπὲρ τὰς χιλιάς οὐχὶ μεγαλητέρας τοῦ ἀντιχειρὸς σου· ὅσakis δοκιμάσωσι συνετάραξιν τινὰ ὠθεύσαν αὐτὰς εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν σας ἢ προστηθῆν τοῦ ἀέρος παραλῦσι τὴν δύναμιν τῆς ἐκπερδυσίσεώς των, καὶ πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς· τότε ἀνοίγετε τὸ στόμα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σας, κηρύττετε ὅτι ἐφάνη θαῦμα, καὶ νομίζετε ὅτι ἔπεσον λίθοι ἀπὸ τῆς σελήνης ἢν βλέπετε· ἔπειτα, διὰ νὰ φανῆτε σοφοί, τοὺς ὀνομάζετε μετεωρίτας, ἀερολίθους, ἀστερολίθους κτλ.

— Χά! χά! ἐννοῶ ἤδη, γνωρίζω τί εἶνε.

— Ἄς ἴδωμεν.

— Πρὸ πολλοῦ ἔλεγον ὅτι λίθοι ἐπίπτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλὰ οἱ δοκίμοι σοφοὶ δὲν ἤθελον νὰ πιστεύωσι· τὸ τοιοῦτο φαινόμενον ἕπερ ἦν εὐκολώτερον νὰ ἀρηθῶσι παρὰ νὰ ἐξηγήτωσι· καὶ ὅμως τὸ πρᾶν

ἀνευεώθη τοσοῦτον συνεχῶς πρὸ ὀφθαλμῶν τῶν παιδευμένων καὶ τῶν ἀξιολύτων ἀνθρώπων, ὥστε καὶ οἱ ἄλλοι τὸ ἐπίστευσαν ἐπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς οἱ σοφοὶ ἐσπευσαν νὰ πληρορορηθῶσι παρὰ τούτου διὰ πολυαριθμῶν καὶ φανερῶν παρατηρήσεων τὸ φαινόμενον συμβαίνει συνήθως ἐν γαλιήνῃ, ἢ μᾶλλον ἀνεξαρτήτως ἀπὸ πάσης ἀτμοσφαιρικῆς περιστάσεως. Μετέωρον πυρίφλεκτον ἐξ ἐκείνων ἄπερ δομαζονται βολίδες ἢ σφαῖραι πυρὸς διασχίζει αἴφνης τοὺς ἀέρας· ἔπειτα ἐκρήγνυται μετὰ συριγμοῦ ἢ πυρσοκροτήσεως πίπτει ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀντ' αὐτοῦ εὐρίσκειται σῶμα μεταλλικόν, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀερόλιθος.

Πάντες οὗτοι οἱ λίθοι σύγκεινται σχεδὸν ἐκ τῶν αὐτῶν χημικῶν στοιχείων, καὶ περιέχουσι πολλὴν ποσότητα χαλκικῶδους γῆς, σιδήρου, μαγνησίας, θείου, νικελίου, μαγνησίου καὶ χρωμίου εὐρίσκονται δ' εἰς αὐτούς, τοὺλάχιστον εἰς ὄρους ἔπασαν εἰς τὸ Ἄλ-αῖς τῆς Προβεντίας, καὶ τις ποσότης ἀνθρακος· ἴσως ὕλαι ὑποκείμεναι εἰς τὸ νὰ ἐξατμίζονται διὰ βιαίας ἐνεργείας πυρὸς ἀποτελοῦσι μέρος τῆς συνθέσεως αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ ἀναγκαίως ἐξατμίζονται διὰ τῆς ὑπερμέτρου θερμότητος ἣν δοκιμάζουσι οἱ λίθοι ἐκ τῆς προστριβῆς, ἀπόταν διαπερῶσι τὴν ἀτμοσφαῖραν.

— Παρατήρησον, εἶπεν ὁ δαίμων διακόπτων με, ὅτι οἱ ἀστερολιθοὶ οὗτοι δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐσχηματισθῶσαν ἐπὶ τῆς γῆς, διότι τὸ νικέλιον καὶ ὁ σίδηρος εὐρίσκονται ἐν αὐτοῖς εἰς στάσιον μεταλλικὴν, ἔπερ εἰς οὐδεμίαν ἐπίγειον μεταλλικὴν σύστασιν ἀπαντᾶται ἐξαιροῦσθαι.

— Μεταβαίνω εἰς τὸν τρόπον δι' οὗ οἱ σοφοὶ ἐξήγησαν τὸ φαινόμενον· πᾶσαι αἰμέχρῃ ταύτης τῆς ἡμέρας προταθεῖται ὑποθέσεις περὶ τούτου τοῦ παραδόξου πράγματος περιορίζονται εἰς τρία = 1'. Ἐνόμισαν κατ' ἀρχάς οἱ οἱ ἀερόλιθοι ἦσαν ἀληθῆ μετέωρα σχηματιζόμενα εἰς τοὺς ἀέρας διὰ συστάσεως, ὡς ἡ βροχὴ καὶ ἡ χάλαια· ἀλλ' οὐδέποτε τὰ συστατικά των στοιχεῖα εὐρέθησαν εἰς τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα, ἂν καὶ νὰ τὸν ἀνέλυσαν καθ' ἅπαντα τὰ ὕψη εἰς ἃ δύναται νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀέρος εὐρέθησαν καθ' ἅπαντα τὴν γῆν τὰ αὐτὰ πρὸς τούτους τὸ ἄζωτον καὶ τὸ ὀξυγόνον, τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα τῆς ἀτμοσφαιρας, ὡς προεῖπον, δὲν δύναται νὰ διαλύσῃσι τὰς ὕλας τοῦ ἀερόλιθου· ἔπειτα ἂν αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ὑπῆρχον εἰς τὸν ἀέρα, ἔπρεπε διὰ νὰ κρατῶνται ἐν αὐτῷ, τὰ μόρια των νὰ εὐρίσκονται εἰς ἄκρον διεσπαρμένα· πῶς λοιπὸν ἐδύναντο νὰ συνενωθῶσι τοσοῦτον ταχέως ὥστε νὰ ἀποτελέσωσι διὰ μιᾶς λίθον πολλῶν κεντηναρίων, ὡς τὰ φυλαττόμενα καὶ Ἐνοισαίμῃ τῆς Ἀλσακίας, ἢ τρεῖς ἢ τέσσαρας χιλιάδας λίθων διαφόρου μεγέθους ὡς οἱ κατασφενδονισθέντες διὰ τοῦ μετεώρου τῆς Λαίγλης; Ἢ εἶπουν ἴσως ὅτι οἱ λίθοι οὗτοι ἐσχηματίσθησαν διὰ χημικῶν συναφειῶν, ἀλλὰ τὰ συντιθέντα αὐτούς στοιχεῖα συνενδύονται διὰ συνειλήσεως καὶ οὐχὶ διὰ συγκράσεως· Ἢ προτείνουσι ὅτι ἡ σύστασις αὐτῆ ἔχει καιρὸν νὰ σχηματισθῇ, διότι τὰ μόρια ταῦτα κρατοῦνται ἐπὶ πολὺ εἰς τὸν ἀέρα μετὰ δύο νεφῶν δι' ἠλεκτρικῆς δυνάμεως, καθὼς ὁ Βόλτας ἐξήγησε τὸν σχηματισμὸν τῆς χαλάζης· ἀλλ' οἱ ἀερόλιθοι πίπτουσι συνεχέστερον ὁπόταν ὁ οὐρανὸς ἦνε καθαρὸς καὶ δὲν ὑπάρχει παραμικρὸν σημεῖον νεφούς· ἔπειτα ἂν πάντα ταῦτα τὰ αἷτια ἀνεγνωρίζοντο, ἔμενον εἰσέτι νὰ ἐξηγηθῇ πῶς αὐτὰ τὰ ὑποτιθέμενα μετέωρα διαγράφουσι πίπτοντα καμπύλην σχεδὸν ὀριζόντιον, καὶ πῶς αὐτῆ ἡ κίνησις τῆς ὀριζοντείου μεταβάσεως ἔχει ἐνίοτε ταχύτητα ἴσην τῇ τῆς γῆς κυκλοφορήσεως περὶ τὴν τροχίαν τῆς.

— Ἄριστα, εἶπεν ὁ δαίμων.

— Ὁ συγγραφεὺς τῆς οὐρανιας μηχανικῆς, ὁ περιφήμος Λαπλάκιος νομίζει ὅτι οἱ ἀερόλιθοι ἐκσφενδονίζονται ἀπὸ τῆς σελήνης δι' ἠφαιστοῦ.

— Ἡ γνώμη αὕτη μοὶ φαίνεται παράδοξος.

— Καὶ ὅμως εἶνε ἡ πιθανωτέρα τῷ ὄντι, ἂν ὑπάρχωσι ἠφαιστοὶ εἰς τὴν σελήνην, ἔπερ δὲν εἶνε ἀποδεδειγμένον, εἶνε δυνατόν νὰ ἔχωσι τοσαύτην δύναμιν ὥστε νὰ ἐκσφενδονίζωσι λίθον ἐκτὸς τῆς ἀτμοσφαιρας ἐκείνου τοῦ ἀστρου, καὶ οἱ ἀστρονόμοι ὑπελογίσθησαν τὴν τοιαύτην δύναμιν ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἀναλογίᾳ τῆς δυνάμεως τινῶν τῶν ἠφαιστῶν τῆς γῆς· ὁ ἀερόλιθος ἀφ' οὗ ἄπαξ ὑπερβῆ τὸ ὄριον τὸ μεταξὺ τοῦ συστήματος τῆς ἑλῆσεως τῆς σελήνης καὶ τοῦ τῆς γῆς, ἔπερ δύναται νὰ συμβῇ εἰς ἀπειρίαν διευθύνσεων, καθίσταται, ὡς εἶπες, δορυφόρος τῆς γῆς, ἀλλὰ δορυφόρος ὅστις δοκιμάζει μεγίστας ἀνωμαλίας ὡς ἐκ τῆς μικρότητος τοῦ ὄγκου του· αἱ ἀνωμαλίαι αὗται τὸν ἐμπλέκουσι τέλος εἰς τὴν γῆν ἀτμοσφαῖραν, καὶ, ὡς λέγεις, πίπτει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.

— Χὰ! γὰ!

— Ναί, ἀλλὰ ὑπάρχουσι ἠφαιστοὶ εἰς τὴν σελήνην; τέλος πάντων ὁ ἀστρονόμος Χλάδνις εἶνε τῆς γνώμης σου· δοξάζει ὅτι οἱ λίθοι οὗτοι εἰσὶ τεμμάτια πλανητῶν ἢ καὶ μικροὶ πλανῆται ὅστινες κυκλοφοροῦντες εἰς τὸ διάστημα, ἐμβαίνουσι εἰς τὴν γῆν ἀτμοσφαῖραν ἢ ὑπέθεσις αὕτη δὲν ἐξηγεῖ τὴν ταυτότητα τῆς συνθέσεως τῶν ἀερόλιθων, εἰμὴ μόνον ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι πᾶσαι αὗται αἱ μικρογραφίαι τῶν πλανητῶν εἰσὶ τῆς αὐτῆς καὶ ἀπαραλλάκτου φύσεως.

— Τί μάς ἐμποδίζει;

— Ἀλλὰ πόθεν θὰ ἐξήρχοντο;

— Αἱ! ἀγαπητέ μου, μοὶ ἀποτεινεις ἐρώτησιν παράλογον· θὰ ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐργαστασίου ὡς καὶ οἱ ἄλλοι... καὶ ἰδοὺ!

(ἀκολουθεῖ)

Ὁ γλύπτης τοῦ μαύρου δάσους.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

(1)

Ὁ Ἐρμάνος Κλέσφερ ἦτον υἱὸς τοῦ διδασκάλου ἐνδὸς χωρίου τοῦ Δουκάτου τοῦ Βάδεν, κειμένου ἐν τῷ μαύρῳ δάσει, μίαν τῶν ποιητικωτέρων θέσεων τῆς Γερμανίας. Ὁ πατὴρ του τὸν εἶχεν ὀπωσοῦν καλῶς ἀναθρέψει ἐγγώριζε μετρίως τὰ λατινικὰ καὶ τὰ Γαλλικὰ, καὶ ἐπαίξει καλῶς τὸ πεντάχορδον. Ἀσκηθεὶς παιδιόθεν, ὡς ἅπαντες οἱ κάτοικοι τοῦ βουνοῦ, εἰς τὸ νὰ ἐργάζηται διάφορα ξυλουργήματα μετὰ τὴν μάχηράν του, βαθμηδὸν ἔλαβε τάσιν εἰς τοιαύτας ἐνασχολήσεις, καὶ εἶχε γλύψει μετὰ πολλὴν ἐπιτυχίαν πολλὰ παιδιῶν παίγνια· μετὰ τὸς ποτὲ εἰς τὴν Βάλην, ἠτύχησε νὰ ἰδῇ Γοτθικὰ τινα ἀνάγλυφα, καὶ ἐμνήθη οὕτως εἰπεῖν δι' αὐτῶν εἰς τὴν τέχνην, ἐνοήσας συγχρόνως τὴ δύναται νὰ καταρθῶσθαι ἢ ἀνθρώπινος καρτερία. Ἐκτοτε ἀνεφάνη ὁ προσορισμὸς του, καὶ ἐγκαταλείψας τὰ ἀτελεῖ παίγνια, ἤρχισε νὰ μιμῆται διὰ ξυλογλυφίας πᾶντα τὰ τῆς φύσεως ἀντικείμενα, ἐρευνῶν ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς τὰ ὑποδείγματα του· ἤρχισε ν' ἀσχολῆται μετὰ διακαῆ ἔρωτα τῆς τέχνης, καὶ μόνον ὑπὲρ τῆς τέχνης. Ὁ τοσοῦτος του ζῆλος ἐπεσέφθη καὶ μετὰ